

**MERENKULUN TYÖNANTAJALIITTO
R.Y.**

HELSINKI
ETELÄRANTA 10. A
PUH. 12 950

HELSINKI, joulukuun 13 p:nä 1973.

Suomen Merimies-Unioni, Helsinki
Suomen Konepäälii-lystöliitto, Helsinki
Suomen Laivanpäälii-lystöliitto, Helsinki
Suomen Radiosähköt-äjäliitto, Helsinki

VIITTEENNE:
VIITTEEMME:

Merenkulun työmarkkinajärjestöjen neuvottelukunnan asetta-
ma rationalisointityöryhmä on saattanut päätökseen tehtä-
vänsä laatia ehdotus rationalisointisopimuksen soveltami-
sista merenkulkualalla ja oheistaa kunnioittaen mainitun
./.
ehdotuksen edelleen käsittelyä varten työmarkkinaosapuol-
ten neuvottelukunnassa.

Työryhmän puolesta

Pehr S. Grunér

Pehr S. Grunér
puheenjohtaja

Justus Harberg

Justus Harberg
sihteeri

RATIONALISOINTISOPIMUKSEN SOVELTAMINEN MERENKULKUALALLA.

1. kohta

Suomen Työnantajain Keskusliitto ja Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö toteavat, että kansalaisten elintason kohottaminen edellyttää kansainvälisesti kilpailukykyistä teollisuutta.

Yhdistyneiden kansakuntien käyttöön hyväksymän määrittelyn mukaisesti elintaso koostuu seuraavista osatekijöistä: terveydestä, ravinnosta, koulutuksesta, työllisyydestä ja työoloista, asunto-oloista, vaatetuksesta, viihtyvyydestä, sosiaaliturvasta sekä ihmisoikeuksista. Elintason kohottaminen on käytännössä näiden tekijöiden kehittämistä.

Suomessa teollisuuden merkitys on suuri niin työllisyyden kuin tulonmuodostuksen kannalta. Teollisuuden asema elintason kohottajana korostaa maamme taloudellisen kehityksen riippuvuusviennistä ja osallistumisesta kansainväliseen yhteistyöhön. Myöskin merenkululla on vastaavalla tavalla suuri merkitys mm. erikoisliikenteemme ylläpitäjänä ja valuuttahankkijana ja on näissä suhteissa verrattavissa vientiteollisuuteen. Sen vuoksi myös merenkulkuelinkeinon kilpailukyvyn säilyttäminen ja kehittäminen on välttämätöntä. Merenkulkijoiden elintason kohottaminen edellyttää kansainvälisesti kilpailukykyistä kaupapalaivastoa. Tuotantopanoksia on kyettävä käyttämään hyväksi ainakin yhtä tuloksellisesti kuin muualla eli on pyrittävä siihen, ettei merenkulkumme kustannustaso nousisi nopeammin kuin tärkeimmissä kanssamme merenkulkualalla kilpailevissa maissa.

2. kohta

Voidakseen täyttää henkilöstön, asiakkaiden, yhteiskunnan ja muiden eturyhmien yritykseen kohdistamat vaatimukset sekä saavuttaa asettamansa tavoitteet yritys on kyettävä kehittymään ja sopeutumaan muutoksiin. Tämän vuoksi yritysten tulee kiinnittää erityisesti huomiota toimintansa jatkuvuuteen, tasaisuuteen ja pitkäjännitteisyyteen sekä henkilöstön turvallisuuteen ja henkiseen hyvinvointiin.

Sopimuksessa yritykselle asetettujen vaatimusten ja tavoitteiden saavuttamiseksi on harjoitettava sellaista jatkuvaa ja järjestelmällistä toimintaa, jonka tarkoituksena on tieteen ja tekniikan tarjoamin mahdollisuuksin sekä yhteistoiminnan avulla kohottaa elintasoja kehittämällä organisatorisia järjestely-

jä, teknisiä välineitä sekä työn inhimillistä miellyttävyyttä. Tämä on sikäli kun merenkulun erityisolosuhteet sen mahdollistavat, sovellettava myös varustamoelinkeinoja harjoittaviin yrityksiin.

3. kohta

Tuottavuuden lisäämiseen päästään mm. käyttämällä entistä enemmän rationalisointitekniikan tarjoamia eri mahdollisuuksia joista oikealla ja puolueettomalla tavalla sovelletulla työntutkimuksella ja siihen erikoisesti kuuluvalla työmenetelmien kehittämällä on huomattava merkitys. Muita keinoja ovat mm. koneiden ja laitteiden parantaminen, yrityksen koko henkilökunnan kouluttaminen, suunnittelutyön ja johtamistoimintojen kehittäminen sekä muutkin tuotantotekniset toimenpiteet.

Rationalisointitoimintaa tulee suunnata mm. seuraaviin kohteisiin:

- työn sekä korjaus- ja huoltotöiden tutkimiseen
- työnjohdon, työjärjestelyn ja muiden hallinnon rationalisoinnin alaan kuuluvien töiden tutkimiseen
- lastaus- ja purkausmenetelmiin ja näihin liittyviin työtehtäviin
- laivan toimintatehtäviin kokonaisuudessaan.

Työntutkimukset on suunnattava entistä enemmän parempien työmenetelmien kehittämiseen kiinnittäen erityistä huomiota työolosuhteiden sekä työpaikan viihtyvyyden parantamiseen. Työntutkimuksessa voidaan käyttää monia eri tutkimustapoja, joista mainittakoon perusaikatutkimukset, ajankäyttötutkimukset (myös havaintotutkimukset), menetelmätutkimukset sekä liikeaikatutkimukset, jotka ovat osoittautuneet tarpeellisiksi apuneuvoiksi mm. työmenetelmiä kehitettäessä. Työntutkimusmenetelmiä käytettäessä on noudatettava lakeja ja voimassa olevia työehtosopimuksia ja suoritettava tutkimukset niin, että kaikkiin asiaosaisiin suhtaudutaan tasapuolisesti. Varustamon kaikki toiminnot voivat joutua tutkimuksen piiriin. Nopean kehityksen vuoksi on peruskoulutuksen sekä uudelleen-, jatko- ja täydennyskoulutuksen kehittäminen ja ajan tasalla pitäminen ensiarvoisen tärkeätä. Tämän työn on tapahduttava yhteistoiminnassa kaikkien intressipiirien niin yhteiskunnan, varustamoiden kuin työntekijöiden kesken.

Työntutkimusmenetelmiä on käytettävä oikein ja puolueettomalla tavalla ja tutkimukset suunnattava kaikkiin varustamon toimintoihin. Ennenkuin uusia työmenetelmiä kehitetään, tulee varustamon mikäli mahdollista suorittaa puolueettomia tutkimuksia, joiden tulokset annetaan merenkulkijoiden edustajien tiedoksi. Tarvittaessa voidaan sopia aluksen koemiehityksestä tietyn

sovitun ajan kestäessä, joka mainitun ajan kuluttua voidaan muuttaa saatujen kokemusten perusteella.

4. kohta

Rationalisoinnin tulee merkitä työnsaannin ja - jatkuvuuden varmuutta, reaali-
pal-
kan kasvua, parempaa työturvallisuutta,
terveysvaarojen poistamista ja myös vii-
tyisyyden kannalta parempia työolosuhteita.
Rationalisoinnin yhteydessä on otettava
huomioon ihmisen fyysisen ja henkisen kuor-
mittamisen rajat, sekä työn mielekkääksi
tekemiseen tarpeellinen vaihtelu. Suoritet-
tavat toimenpiteet eivät saa johtaa sellai-
seen työvauhdin kiihdyttämiseen, eikä ko-
konaiskuormituksen lisääntymiseen, joista
aiheutuu haittaa terveydelle tai työtur-
vallisuudelle.

Teknisen kehityksen aluksissa aiheuttamia muutoksia toteutettaes-
sa on tärkeätä, että työtehtävät ja työympäristö suunnitellaan
ja toteutetaan siten, että terveys- ja turvallisuusvaatimukset
otetaan huomioon ja niitä kehitetään. Tämä merkitsee sitä,
että on selvitettävä miten työympäristötekijät kuten valaistus,
värit, lämmönsäätely, ilman epäpuhtaudet, melu ja värinä vai-
kuttavat työolosuhteisiin, jotta niistä aiheutuvat haitat kyetään
poistamaan.

Myös henkiset rasitustekijät on kyettävä poistamaan, mikä voi
tapahtua siten, että työt ja työolosuhteet tehdään ihmisille
mielekkäistä ja viihtyisiä työtehtäviä tarjoaviksi. Henkisten
ja fyysisten tekijöiden vaikutukseen liittyvään tutkimus- ja
kehitystyöhön on kiinnitettävä erityistä huomiota.

Rationalisoinnilla pyritään nostamaan tuotantoa ja lisäämään
työtyytyväisyyttä, parantamaan työympäristöä, edistämään työ-
turvallisuutta sekä turvaamaan työpaikan jatkuvuus ja varmuus.
Nämä päämäärät liittyvät toisiinsa läheisesti siten, että kukin
niistä on samanaikaisesti tavoittelemisen arvoinen.

Rationalisointia merenkulun alalla voi käsittää varustamopal-
veluksen laajempaa soveltamista ja kehittämistä, pyrkimyksiä
parempaan meriturvallisuuteen ja laivatyöturvallisuuteen,
parempaa terveydenhuoltoa ja viihtyisyyden lisäämistä aluksil-
la, vuorottelujärjestelmien kehittämistä sekä ammatin normali-
soimista verrattuna muihin ammatteihin. On tärkeätä, että va-
rustamo kiinnittää erityisesti huomiota toimintansa jatkuvuus-
teen, tasaisuuteen ja pitkäjännitteisyyteen sekä aluksissa pal-
velevien turvallisuuteen ja henkiseen hyvinvointiin. Myöskin on
tärkeätä, että merenkulkijat pyrkivät suhtautumaan positiivi-
sesti rationalisointitoimenpiteisiin ja mm. pyrkivät sekä yk-
sityisesti että yhteisesti raittiudella ja yhteistyötahdon mer-
keissä edistämään järjestystä, turvallisuutta ja tehokasta työtä.

5. kohta

On välttämätöntä, että rationalisointitoimien suunnittelu ja käytännön toteuttaminen kytketään läheisesti yrityksen koko henkilöstöpolitiikkaan, erityisesti henkilöstön työhönottoon, irtisanomismenettelyyn, sisäisiin siirtoihin, koulutukseen, tiedotustoimintaan sekä työturvallisuus- ja työpaikkaterveydenhuoltotoimintaan.

Rationalisointitoiminta ei ole yrityksessä irrallinen toiminta, vaan se kuuluu elimellisenä osana yrityksen muuhun joka-päiväiseen toimintaan. Toteutettaessa tämän sopimuksen edellyttämiä toimenpiteitä, on suunnittelu- ja toteutushenkilöstön työssään erityisesti otettava huomioon voimassa olevien työehtosopimusten asettamat velvoitteet. Tähän kohtaan liittyvät mm. merenkulun työmarkkinaosapuolten välillä solmitut vuorojärjestelmä- ja irtisanomissuojasopimukset, sopimussäännökset työpaikkaterveydenhuollosta sekä laivatyöturvallisuuslain määräykset. Tehokkaaseen rationalisointiohjelmaan kuuluu aktiivinen ja tarpeisiin sovellettu koulutustoiminta (lienee mahdollista osaksi toteuttaa yhteistyössä Ammattikasvatushallituksen kanssa) sekä asianmukainen tiedotustoiminta.

6. kohta

Sopijapuolet edellyttävät yritysten laativan määräaikaissuunnitelman rationalisointitoiminnastaan. Suunnitelmasta tulee käydä selville yrityksen rationalisointikohteet.

Määräaikaissuunnitelma käsitellään tuotantokomiteassa ennen sen täytäntöönpanoa. Tuotantokomitealla on oikeus saada muutenkin selvitystä yrityksen rationalisointisuunnitelmasta.

Suunnitelman tulee noudattaa rationalisointitoiminnalle tässä sopimuksessa asetettuja tavoitteita. Rationalisointisuunnittelukauden pituutta ei ole keskusjärjestöjen välisessä sopimuksessa määritetty. Kauden pituudesta voidaan sopia paikallisesti ottaen huomioon, että rationalisointitoiminnan suunnittelu on osa yrityksen kokonaissuunnittelutoimintaa. Rationalisointikohteenä voi tällöin olla täsmällisesti määritetty (tietty laiva, laivan osasto tai koneisto tms.), jokin toiminta tai käyttäytymisrutiini varustamon ja/tai laivan/laivojen organisaatiossa (esim. vaihtomiesjärjestelmän tehostaminen, varastotilausrutiinin uusiminen tms.), taikka koko varustamon kattava uudistus (ATK-palvelujen tuominen korvaamaan aikaisempaa käsintehtyä raportointia tms.)

Yrityksittäin valittu määräaika saattaa muodostua melko pitkäksi. Yritykset joutuvat toimimaan jatkuvasti muuttuvissa

olosuhteissa. Tämän vuoksi sopijapuolten tarkoituksena ei ole ollut sitoa yrityksen toimintaa muuttuneissa oloissa rationalisointitoimintaa koskevaan määräaikaissuunnitelmaan.

Laki ei velvoita varustamoja perustamaan tuotantokomiteaa (edellytykset ovat harvoin olemassa varustamon henkilökunnan tavallisesti ollessa hajallaan eri laivoilla). Sen tilalle astuvat kohdassa 7 mainittu projektiryhmä/ryhmät.

7. kohta

Rationalisointikohteen toteuttamista varten muodostetaan työryhmä (projektiryhmä), jossa on tasapuolisesti edustettuina työnantaja ja työntekijät. Työntekijät nimeävät edustajansa rationalisoitavan työkohteen työntekijöistä.

Projektiryhmä muodostetaan kulloistakin rationalisointikohdetta varten. Projektiryhmiä muodostettaessa on huolehdittava siitä, ettei suoriteta päällekkäistyötä ja muodosteta esimerkiksi kaksinkertaisia organisaatioita toimimaan samoissa tehtävissä. Ryhmän toiminta on aina riippuvainen sen kulloinkin saamasta tehtävästä.

Projektiryhmä on neuvoa antava elin, joka tulee perustaa alukseen, jossa on tarkoitus rationalisoida jokin sen osastoista. Projektiryhmässä ovat kyseessäolevan osaston merenkulkijaryhmät edustettuina, sekä päällystö että miehistö. Jos lastialuksen talousosastossa suoritetaan henkilökuntamuutoksia tai on tarkoitus suorittaa rationalisointitoimenpiteitä, tulee projektiryhmässä olla kaikki henkilökuntaryhmät edustettuina. Varustamo nimeää omat edustajansa projektiryhmään, jotka myös hoitavat yhteydenpidon aluksen ja varustamon välillä kyseessäolevassa asiassa.

Ryhmän jäsenten valinnan suorittamisen tulee palvella osapuolten yhteistoiminnan ja osallistumisen vaatimuksia käytännön tasolla siten, että sen jäsenten henkilökohtainen asiantuntemus ja oman työympäristönsä olosuhteiden tietämys otetaan huomioon. Rationalisointiprojektin toteuttaminen tapahtuu normaalien työtehtävien ja linjaorganisaation puitteissa, projektiryhmän seurattessa ja valvoessa kulloinkin käsillä olevan tehtävän edistymistä.

Projektiryhmälle selostetaan suunnitelmaan sisältyviä tehtäviä informoimalla tehtävissä käytettävistä tekniikoista, taustatekijöistä, tavoitteista jne. sekä vaihdetaan mielipiteitä suunnitelman toteuttamiseen liittyvistä kysymyksistä etsien rationalisoinnille mahdollisimman hyvää lopputulosta kaikkien asianomaisten kannalta.

Uuden laivan hankkimisen yhteydessä tulee varustamon niin pian kuin on tiedossa ketkä otetaan toimeen uudelle laivalle niiden keskuudesta muodostaa projektiryhmä tässä kohdassa mainittuja tehtäviä varten. Uusia laivoja suunniteltaessa tulee varustamon pyrkiä siihen, että varustamon entisten laivojen eri osastojen henkilökuntaryhmät saisi tilaisuuden lausua mielipiteitään suunniteltujen laivojen heitä ja heidän työalueita koskevista yksityiskohdista.

Tämän kohdan yhteydessä tulee ajankohtaiseksi myös ao. työehtosopimuksien määräykset uudisrakennuksien ja ulkomailta hankittavien aluksien miehityksestä sekä asuntopiirustuksien esittämisestä.

8. kohta

Suoritettavista tutkimuksista ja toimenpiteistä on ennen niihin ryhtymistä ilmoitettava luottamusmiehille sekä niille työnteekijöille, joiden työhön sanotut toimenpiteet kohdistuvat. Luottamusmiehille on annettava tilaisuus tutustua tutkimuksen pohjana olleeseen aineistoon ja tutkimuksen tulokseen. (Tiedottamisessa noudatetaan niitä periaatteita, joista on sovittu allekirjoittajajärjestöjen välisessä 1.7.1971 voimaan tullessa tiedottamissopimuksessa.)

Annettavasta selvityksestä on käytävä ilmi, miksi tutkimukseen on ryhdytty ja mihin se ensisijaisesti kohdistuu, kuinka kauan käynnistettävän tutkimuksen arvioidaan kestävän, liittyykö se mahdollisesti osana johonkin laajempaan selvitykseen sekä minkä ajan kuluttua tutkimuksen tulokset saattavat johtaa käytännön toimenpiteisiin ja kenen vastuualueeseen se kuuluu. Jos tutkimuksen suorittamisessa käytetään esim. ulkopuolista konsulttia on tästä ilmoitettava päällystölle ja luottamusmiehelle. Käytettävistä menetelmistä kuten esimerkiksi työntutkimustekniikasta ja sen apukeinoista on tehtävä selkoa. Tutkimuksen kestäessä on tarpeen vaatiessa annettava lisäinformaatiota työn edistämisestä sekä tutkimussuunnitelman mahdollisista muutoksista. Informaatiota on ensisijaisesti annettava päällystölle ja luottamusmiehelle, jotta he yhdessä tutkimuksen tekijän kanssa voivat huolehtia siitä, että tutkimuksesta vallitsee työpaikalla oikea ja totuudenmukainen käsitys. Tämän vuoksi päällystölle ja luottamusmiehelle on varattava tilaisuus tutustua tutkimuksen kulkuun, koottuun aineistoon esimerkiksi tutkimuspöytäkirjoihin sekä tutkimuksen tulokseen.

9. kohta

Liikeaikatutkimuksia käytettäessä annetaan työntekijäin esityksen perusteella nimityille henkilöille mahdollisuus järjestelmälliseen koulutukseen, jotta tutkimusaineistoon paneutuminen olisi käytännössä mahdollista. Tutkimustuloksen käyttämiseen palkkauksessa ja siitä tehtävään sopimukseen sekä töiden keskinäisen vaativuuden riittävän tarkkaan ja järjestelmälliseen määrittämiseen on liittotasolla työmarkkinajärjestöjen kesken kiinnitettävä huomiota.

Liikeaikatutkimuksia ei maassamme mainittavassa määrin suoriteta laivalla. Vaikkakin tämänkaltaiset tutkimukset ehkä ensi kädessä tulevat kysymykseen tuotantolaitoksissa, joissa valmistetaan erilaisia teollisuustuotteita, on mahdollista, että tällaiset ja vastaavanlaiset tutkimukset voivat tulla ajankohtaisiksi myös laivoissa mm. parempien ja helpompien työmenetelmien sekä mahdollisesti myös edullisempien kilpailumahdollisuuksien saavuttamiseksi. Yleensä ovat tutkimukset ja koeajat tarpeen, ennenkuin suoritetaan muutoksia ja parannuksia. Jotta rationalisointitoimenpiteillä olisi edellytyksiä onnistua, tulee yrityksen (laivan) palveluksessa olevien tai heidän edustajansa voida ymmärtää ja seurata myös niihin liittyviä tutkimuksia.

Tämän sopimuksen tarkoittama koulutus toteutetaan niin kuin koulutuksesta on erikseen keskusjärjestöjen välisissä koulutus-sopimuksissa sovittu sekä erikseen merenkulun työnantaja- ja työntekijäjärjestöjen kesken sovitaan.

Työntutkimusten tuloksien tiedottaminen merenkulun työmarkkinajärjestöille on tärkeää, jotta he saisivat mahdollisen aineiston käytettäväksi. Työnlukitusjärjestelmän aikaansaannista sekä liikeaikatutkimusten käyttämisestä palkkauksessa sovitaan alakohtaisesti liittojen kesken.

10. kohta

Työntekijöiden mukanaolo rationalisointitoimenpiteiden toteuttamisessa on eräs edellytys niiden tuloksellisuudelle. Varsinkin luottamusmiesten merkitys on tässä suhteessa ratkaiseva. Työntutkijoiden ja muiden vastaavien henkilöiden on kiinnitettävä huomiota myös niihin tutkimusta ja toteuttamista koskeviin näkökohtiin, joita työntekijät esittävät omista töistään. Kaiken työntutkimus- ja muun rationalisointitoiminnan on oltava avointa.

11. kohta

Sopimuspuolet ovat yhtä mieltä siitä, että rationalisointitoimintaan liittyvän koulutuksen on saatava sille kuuluva asema. Tä-

mä merkitsee mm. sitä,

- että työntutkimuksen suorittamisessa käytetään riittävän kokemuksen ja koulutuksen saaneita henkilöitä,
- että tämän sopimuksen edellyttämään toimikunta- ym. yhteistyöhön osallistuville henkilöille annetaan asianmukaista rationalisointikoulutusta, ja
- että järjestöt kiinnittävät viranomaisten huomiota alan opetukseen yhteiskunnan järjestämässä koulutuksessa.

12. kohta

Työnantaja vastaa siitä, että sen käyttäminen konsulttiyritysten toiminta on tämän sopimuksen mukaista.

Merenkulun työmarkkinajärjestöjen
rationalisointityöryhmä.

Lokakuu 1973